

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ ТА ЯКОСТІ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ

Ольга Завидівська
к.е.н., доцент

Єлизавета Щоколова
студентка

*Львівський державний університет фізичної культури
імені Івана Боберського (Україна)*

Сьогодні немає загальноприйнятого визначення концепцій «рівня життя» і «якості життя». Деякі науковці розмежовують ці поняття. Зокрема, «якість життя» Л. О. Беляєва визначає як комплексну характеристику умов життєдіяльності населення, що виражається в об'єктивних показниках і суб'єктивних оцінках задоволення матеріальних, соціальних і культурних потреб і пов'язана зі сприйняттям людьми свого становища залежно від культурних особливостей, системи цінностей і соціальних стандартів, що нпнявні у суспільстві [1, с. 34].

Одним із визначень рівня життя, яке використовують у макроекономіці, є таке: рівень життя – це «досягнутий рівень задоволення матеріальних, духовних, соціальних та екологічних потреб людини або сім'ї (умови праці, освіти, охорони здоров'я, якості харчування, якості житла, довкілля), а також соціальних прошарків і груп, виходячи з пропозицій на ринку товарів і послуг та реальних доходів людей, їхньої заробітної плати» [2, с. 162].

З огляду на рівень і якість життя очевидним є те, що науковці ці поняття часто використовують як взаємозамінні синоніми, розуміючи під ними **певний рівень якості життя**.

Показники, за допомогою яких оцінюють рівень і якість життя на міжнародному рівні, можна розділити на кількісні та якісні: до кількісних належить ВВП або національний дохід на одну особу населення, рівень доходу та його розподіл у суспільстві, рівень споживання різних матеріальних благ і послуг за класами товарів, рівень зайнятості і т. ін. Якісні показники якості життя містять показники умов праці, побуту і дозвілля людини тощо.

Необхідно зазначити, що кількісні індикатори необхідні для оцінювання об'єктивних сторін якості життя. Однак неможливо оцінювати досягнення суспільного прогресу лише з використанням кількісних (економічних) показників, незважаючи на відносну простоту їх збирання та інтерпретації.

На поточний момент немає єдиного підходу до оцінювання якості життя населення. Пропонуємо розглянути найбільш поширені підходи.

Загальнометодологічну концепцію стандартів і якості життя (Standard of Living and Quality of Life) використовують для оцінювання суспільного прогресу у різних країнах. Концепція передбачає розмежування та оцінювання окремо двох елементів суспільного прогресу: рівня життя і якості життя. Згідно з концепцією стандартів і якості життя, складник стандартів життя відображає економічні (переважно макроекономічні) та інші об'єктивні показники, тоді як складник якості життя – переважно соціологічні або показники суто соціального змісту (здебільшого суб'єктивні). У вказаній методології немає чіткого переліку показників для оцінювання і її застосовують водночас для міжнародних порівнянь її можна використовувати точково і частково [3].

Для визначення рейтингу країни дослідження оцінює *якість життя* за дев'ятьма напрямками (здоров'я, сім'я, громадське життя, добробут за матеріальною ознакою, політична стабільність і безпека, клімат, гарантії зайнятості, політична свобода, гендерна рівність), вимірювання яких опосередковане відповідними індикаторами. Ці індикатори входять до індексу, і їхню значущість враховують відповідно до ваг, що визначають на основі застосування коефіцієнтів багаточинникової регресії.

Після проведення конференції «За межами ВВП» поступово актуалізувалося питання розроблення набору індикаторів для аналізу якості життя у країнах-членах ЄС. У 2011 році Європейський комітет статистичних систем (European Statistical System Committee ESSC) ухвалив рішення щодо розроблення відповідного набору показників для країн-членів ЄС. Наразі зроблено лише першу спробу щодо об'єднання даних із декількох джерел для вимірювання якості життя в ЄС за такими напрямками: 1) матеріально-побутові умови; 2) продуктивна чи основна активність; 3) здоров'я; 4) освіта; 5) дозвілля та соціальні комунікації (взаємодія); 6) економічна та фізична безпека; 7) державне управління (влада) та основні права; 8) природа та довкілля; 9) загальне сприйняття життя.

Методологію International Living (Ірландія) оцінювання якості життя населення використовують для дослідження прогресу у 190 країнах світу. Можливий максимальний бал за кожним критерієм становить 100. Щорічно публікують світовий рейтинг. Відповідно до цієї методики розраховують індекси за дев'ятьма основними напрямками: 1) прожитковий мінімум (вартість життя); 2) культура; 3) економіка; 4) доакілля; 5) свобода; 6) здоров'я; 7) інфраструктура; 8) безпека і ризик; 9) клімат.

Методологія ЄС передбачає здійснення моніторингу якості життя населення у країнах ЄС Європейським фондом з питань поліпшення життя

та умов праці, який заснований у 2000 році (Дублін, Ірландія). Статистика ЄС стосовно питань доходів та умов життя застосовують для оцінювання якості та рівня життя, для здійснення міжкраїнових зіставлень, порівняння найліпших практик та вимірювання суспільного прогресу. Водночас соціальне залучення стає одним із пріоритетних напрямів політики ЄС, оскільки якість життя населення впливає на незадоволеність життям соціально відторгнених груп населення.

Методологія ОЕСР (Організація економічного співробітництва та розвитку) базується на інноваційній платформі Better Life Initiative, що презентує результати оцінювання якості життя безпосередньо громадянами 34 країн в інтерактивному режимі за 11-ми основними напрямками: 1) доходи; 2) праця; 3) баланс праці та відпочинку; 4) здоров'я; 5) освіта; 6) житлові умови; 7) громада; 8) участь у суспільному житті; 9) довкілля; 10) безпека; 11) задоволеність життям. Вказана методологія передбачає конструювання індивідуальних індексів якості життя кожним респондентом, який згодився взяти участь в інтерактивному опитуванні [4]. Найважливішим досягненням розробників інтерактивного обстеження Better Life Initiative можна вважати створення адекватної, доступної та порівнюваної бази даних для користувачів, що дає змогу ліпшого розуміння чинників впливу на якість життя населення. Аналіз відповідей респондентів допомагає фахівцям ОЕСР формулювати обґрунтовані та доцільні рекомендації щодо напрямів поліпшення якості життя політикам і державним менеджерам.

Підсумовуючи, зазначимо, що багато методів, які дають змогу визначити рівень та якість життя населення. Водночас для того, щоб отримати достовірні результати, потрібно модифікувати певну систему оцінювання до реалій країни.

Список використаних джерел

1. Беляева Л. А. Уровень и качество жизни. Проблемы измерения и интерпретации / Л. А. Беляева // Социологические исследования. – 2009. – № 1. – С. 33–42.
2. Холодок Є. І. Оцінка рівня життя населення в Україні / Є. І. Холодок, С. М. Лисенко // Актуальні проблеми економічного і соціального розвитку регіону : [збірник матеріалів всеукраїнської науково-практичної конференції]. – Красноармійськ : КП ДонНТУ, 2011. – 363 с.
3. Вимірювання якості життя в Україні : [аналітична доповідь] / Е. М. Лібанова, О. М. Гладун, Л. С. Лісогор та ін. – К. : 2013. – 50 с.
4. Офіційний сайт видання InternationalLiving // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://internationalliving.com/2010/12/quality-of-life-2011>.